

УДК 330.34

Струнін В.В.

*старший викладач кафедри інноваційної діяльності
Національного університету харчових технологій*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Цукрова галузь завжди посідала вагомe місце в економіці України та є однією зі стратегічних галузей харчової промисловості. В сучасних умовах розвитку економічних процесів дана галузь перебуває в занепаді і має низку проблем, які потребують нагального вирішення. Однією з них виступає велика енергоємність виробництва цукру, що безпосередньо впливає на ефективність функціонування підприємств цукрової галузі.

Ключові слова: енергозабезпечення, цукор, інновації, енергоменеджмент, витрати, ефективність.

Струнін В.В. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЭНЕРГООБЕСПЕЧЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ САХАРНОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ

Сахарная отрасль всегда занимала весомое место в экономике Украины и является одной из стратегических отраслей пищевой промышленности. В современных условиях развития экономических процессов данная отрасль находится в упадке и имеет множество проблем, которые требуют безотлагательного решения. Одной из них выступает большая энергоёмкость производства сахара, что непосредственно влияет на эффективность функционирования предприятий сахарной промышленности.

Ключевые слова: энергообеспечение, сахар, инновации, энергоменеджмент, издержки, эффективность.

Strunin V.V. ACTUAL ASPECTS OF ENERGY PROVIDING DEVELOPMENT OF UKRAINE'S ENTERPRISES OF SUGAR INDUSTRY

Sugar branch takes an important place in Ukraine's economy and it is one of the strategy branches of food industry. This branch is in decline at conditions of actual economy processes' trends and has numerous problems that should be solved. One of them is the energy intensity problem of sugar production that is makes directly impact on efficiency of sugar industry enterprises' functioning.

Keywords: energy supplying, sugar, innovations, energy management, costs, efficiency.

Постановка проблеми. Розбудова цукровиробництва є одним із актуальних питань сьогодення для України, адже галузь не лише забезпечує населення необхідним харчовим продуктом – цукром, але і є забезпечуючою для ряду інших галузей, зокрема для кондитерської, хлібопекарської, плодоовочевої і консервної, виробництва напоїв тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблем і перспектив розвитку цукрової галузі займалися багато науковців, серед яких: О.Г. Данькевич, Д.С. Боляновська, О.А. Забудкова, М.Ю. Коденська, проблемам енергозабезпечення підприємств цукрової галузі приділили увагу А.В. Пуховнік, Я.С. Пірожнікова, В.М. Пришляк та інші.

Постановка завдання. Ситуація у цукровій галузі зумовлює необхідність вироблення чіткого бачення її розвитку, яке має базуватися на втіленні передових досягнень науки і техніки, у відповідності до умов сьогодення та існуючих ринкових викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цукрової галузі притаманна своя специфіка, яка полягає у тому, що діяльність розбивається на декілька періодів: з весни до осені робота ведеться у рослинництві протягом вегетаційного періоду, далі протягом двох-трьох місяців відбувається власне виробництво цукру і згодом настає період реалізації, який триває протягом року. Це зумовлює відтермінування надходження грошових потоків у часі, що, в свою чергу, створює залежність діяльності підприємств від інфляційного чинника і формує потребу у додаткових кредитних ресурсах.

В умовах сьогодення такий хід справ ускладнює можливість здійснювати прогнози фінансового стану, а відповідно і планувати діяльність в цілому, що уповільнює природний розвиток галузі. Останніми роками, водночас зі скороченням кількості заводів з переробки цукрових буряків, спостерігається тенденція до припинення виробництва цукру в окремих регіонах взагалі [1].

За даними НАЦУ «Укрцукор», із раніше діючих в Україні 192 цукрових заводів у 2012 році до сезону цукроваріння готувалися 69, з яких фактично працювало тільки 63 цукрових заводи [2]. У 2013 році їх кількість взагалі зменшилася до 36 [3]. Як результат маємо збиткову галузь, яка істотно поступається іноземним конкурентам.

Зазначені проблеми викликані, зокрема, фактом локалізації лише на внутрішньому ринку цукру, оскільки існують обумовлені законом обмеження щодо експорту продукції та режим квотування. Підприємства цукрової галузі щороку виборюють право брати участь у сезонному виробництві цукру та докладають максимум зусиль для власного розвитку через отримання прийнятних умов кредитування, можливості виходу на зовнішні ринки та оновлення матеріально-технічної бази.

Значно ускладнює розвиток вітчизняного бурякоцукрового комплексу присутність на ринку цукру з тростини, який з первісних позицій компенсатора дефіциту перейшов у категорію звичайних способів забезпечення вітчизняного ринку цукру.

Значне скорочення цукрових заводів викликане і скасуванням держзамовлень та скороченням державної підтримки. Наразі вітчизняні підприємства беруть за орієнтир формування власних господарств з вирощування цукрових буряків. Додатковим стимулом подібних процесів виступає прагнення підприємств зберегти право на оподаткування за розміром сільськогосподарського податку, що спонукає підприємства до створення різного роду вертикально-інтегрованих об'єднань. Підприємства, які увійшли до складу великих агрохолдингів, отримують вагомий шанс на утримання власних позицій мають. Хоча і в даному аспекті існують суттєві проблеми у розвитку, які полягають у тому, що вирощування цукрових буряків, як і виробництво цукру взагалі, є доволі затратним і вимагає значних кредитних ресурсів, оскільки галузь є сезонною.

Додатковою можливістю забезпечення ефективності та рентабельності діяльності цукрових заводів України виступає продаж відходів цукрового виробництва, таких як жом та меляса, і надання послуг з переробки давальницької сировини. Але і ці варіанти в нинішніх умовах залишаються сумнівними, оскільки існують проблеми і у скотарстві, пов'язані зі скороченням поголів'я худоби, для якого в основному спрямовувалися ці відходи, і проблеми, пов'язані із недостатньо вигідними умовами контрактів щодо переробки сировини за давальницькою схемою.

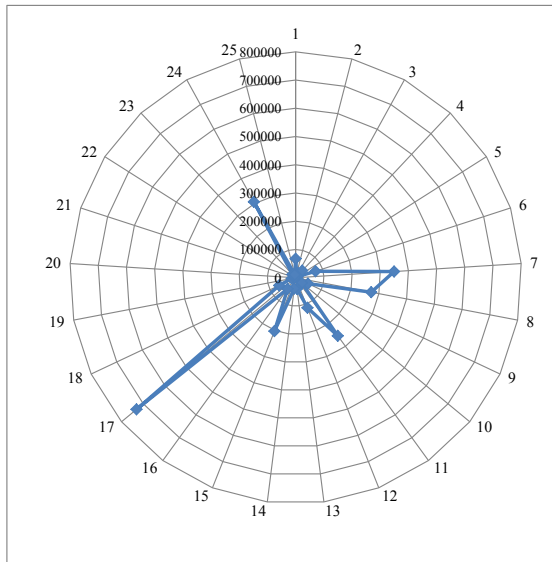
Ключовою причиною загальної кризової ситуації у галузі був і залишається високий рівень затрат на ведення господарської діяльності. Зокрема, досить висока частка затрат у собівартості кінцевої продукції припадає на сировину та енерговитрати. І якщо на сировинну складову затрат, для прикладу, істотно впливають фактори навколишнього природного середовища і ситуація невизначеності, що зумовлює зміну рівня цукристості буряків та безпосередньо вихід готової продукції, то енергетичні витрати на пря-

му пов'язані з рівнем енергоменеджменту та інноваційними змінами на підприємстві, що піддаються оцінці та корегуванню.

Основним критерієм ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів є питомі витрати на виробництво одиниці продукції, виконання робіт і надання послуг встановленої якості.

Побудова колишньої системи енергозабезпечення підприємств призвела до того, що вітчизняні підприємства у сучасних умовах стикнулися з тим, що на більшості з них використовується застаріле обладнання. Така ситуація, зумовила в цілому нераціональне використання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР).

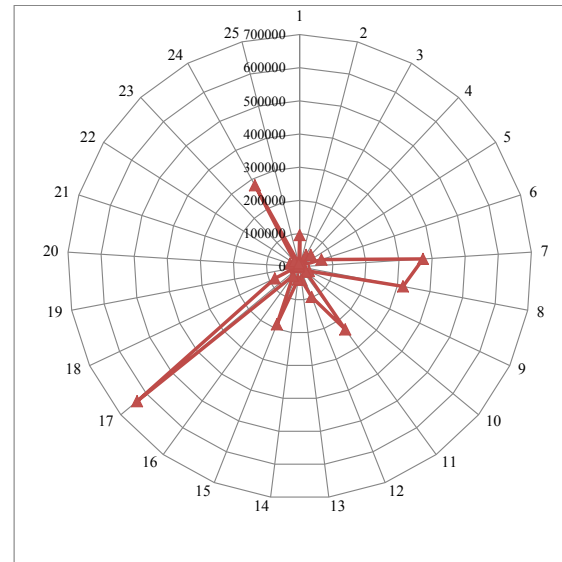
Спираючись на дані щодо розподілу використання (витрат) котельно-пічного палива, теплоенергії та електроенергії, як основних ПЕР, на виробництво продукції підприємствами різного галузевого спрямування (рис. 1-6), можемо відзначити актуальність питання енергозабезпечення для підприємств цукрової галузі як одних із найбільш енергоємних виробництв.

1. Виробництво м'яса та м'ясних продуктів
2. Виробництво м'яса
3. Виробництво м'яса свійської птиці та кролів
4. Виробництво м'ясних продуктів
5. Виробництво рибних продуктів
6. Перероблення та консервування овочів та фруктів
7. Виробництво олії та тваринних жирів
8. Виробництво нерафінованих олії та жирів
9. Виробництво рафінованих олії та жирів
10. Виробництво маргарину та аналогічних харчових жирів
11. Виробництво молочних продуктів та морозива
12. Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів
13. Виробництво готових кормів для тварин
14. Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах
15. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів
16. Виробництво сухарів, печива, пирогів і тістечок тривалого зберігання
17. Виробництво цукру
18. Виробництво какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів
19. Виробництво макаронних виробів
20. Виробництво чаю та кави
21. Виробництво прянощів та приправ
22. Виробництво продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів
23. Виробництво харчових продуктів, не віднесених до інших груп
24. Виробництво напоїв
25. Виробництво тютюнових виробів

Рис. 1. Обсяги використання котельно-пічного палива галузями харчової та тютюнової промисловості у 2011 році (т у. п.)

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

1. Виробництво м'яса та м'ясних продуктів
2. Виробництво м'яса
3. Виробництво м'яса свійської птиці та кролів
4. Виробництво м'ясних продуктів
5. Виробництво рибних продуктів
6. Перероблення та консервування овочів та фруктів
7. Виробництво олії та тваринних жирів
8. Виробництво нерафінованих олії та жирів
9. Виробництво рафінованих олії та жирів
10. Виробництво маргарину та аналогічних харчових жирів
11. Виробництво молочних продуктів та морозива
12. Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів
13. Виробництво готових кормів для тварин
14. Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах
15. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів
16. Виробництво сухарів, печива, пирогів і тістечок тривалого зберігання
17. Виробництво цукру
18. Виробництво какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів
19. Виробництво макаронних виробів
20. Виробництво чаю та кави
21. Виробництво прянощів та приправ
22. Виробництво продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів
23. Виробництво харчових продуктів, не віднесених до інших груп
24. Виробництво напоїв
25. Виробництво тютюнових виробів

Рис. 2. Обсяги використання котельно-пічного палива галузями харчової та тютюнової промисловості у 2012 році (т у. п.)

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Таким чином, основна увага щодо більш раціонального та ефективного використання ПЕР має бути спрямована саме на цукрову галузь, оскільки вона відноситься до екологічно небезпечних виробництв, де переробка цукрових буряків пов'язана із значними витратами води і її забрудненням, викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря та утворення відходів, які теж мають негативний вплив на довкілля [5].

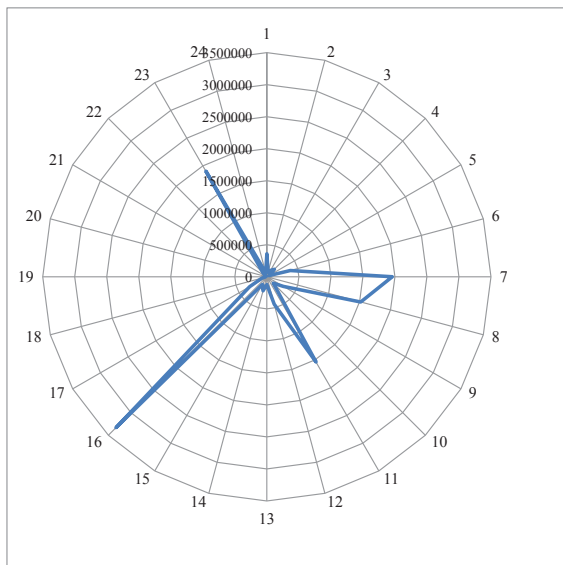
Як наслідок, відчутним стало зниження виробництва екологічно чистої та безпечної продукції. Однак екологічне питання з кожним днем вимагає все більш критичного та осмисленого підходу до вирішення повсякденних проблем господарювання підприємств. Це відбувається тому, що екологія є одним із безпосередніх чинників впливу на процеси і явища, які носять для людини пріоритетний характер, оскільки забезпечують базові фізіологічні потреби. Дана ситуація зумовила відповідне розуміння потреби у модернізації, а питання зниження питомих витрат на виробництво та використання енерго-

ресурсів, застосування енергозберігаючих технологій і устаткування було й залишається одним із пріоритетних завдань.

Висока енергоємність підприємств, у свою чергу, посилюється ризиками, пов'язаними з підвищенням світових цін на нафту та подальшу її трансформацію у зростання ціни на інші енергоносії, у тому числі природний газ.

Сьогодні підприємництво як ніколи орієнтоване на пошук шляхів зниження витрат для досягнення максимального ефекту від власної господарської діяльності. Беручи за основу визначення господарської діяльності, наведене у Господарському кодексі України (ст. 3 ГК України) [6], можна стверджувати, що націленість господарюючих суб'єктів на максимізацію прибутку орієнтує їх на диверсифікацію векторів власної діяльності задля забезпечення позитивного ефекту з метою зниження ризику банкрутства.

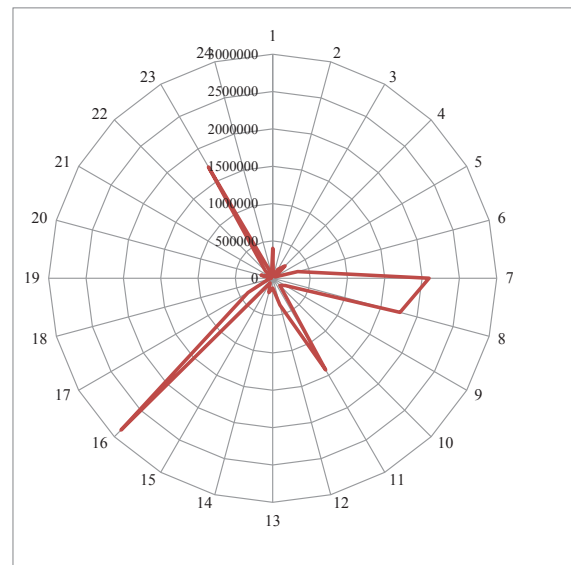
Одним із шляхів досягнення бажаного результату, особливо актуальним для сьогодення, стає розроблення і впровадження новітніх технологій щодо

1. Виробництво м'яса та м'ясних продуктів
2. Виробництво м'яса
3. Виробництво м'яса свійської птиці та кролів
4. Виробництво м'ясних продуктів
5. Виробництво рибних продуктів
6. Перероблення та консервування овочів та фруктів
7. Виробництво олії та тваринних жирів
8. Виробництво нерафінованих олії та жирів
9. Виробництво рафінованих олії та жирів
10. Виробництво маргарину та аналогічних харчових жирів
11. Виробництво молочних продуктів та морозива
12. Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів
13. Виробництво готових кормів для тварин
14. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів
15. Виробництво сухарів, печива, пирогів і тістечок тривалого зберігання
16. Виробництво цукру
17. Виробництво какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів
18. Виробництво макаронних виробів
19. Виробництво чаю та кави
20. Виробництво прянощів та приправ
21. Виробництво продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів
22. Виробництво харчових продуктів, не віднесених до інших груп
23. Виробництво напоїв
24. Виробництво тютюнових виробів

Рис. 3. Обсяги використання теплоенергії галузями харчової та тютюнової промисловості у 2011 році (Гкал)

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

1. Виробництво м'яса та м'ясних продуктів
2. Виробництво м'яса
3. Виробництво м'яса свійської птиці та кролів
4. Виробництво м'ясних продуктів
5. Виробництво рибних продуктів
6. Перероблення та консервування овочів та фруктів
7. Виробництво олії та тваринних жирів
8. Виробництво нерафінованих олії та жирів
9. Виробництво рафінованих олії та жирів
10. Виробництво маргарину та аналогічних харчових жирів
11. Виробництво молочних продуктів та морозива
12. Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів
13. Виробництво готових кормів для тварин
14. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів
15. Виробництво сухарів, печива, пирогів і тістечок тривалого зберігання
16. Виробництво цукру
17. Виробництво какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів
18. Виробництво макаронних виробів
19. Виробництво чаю та кави
20. Виробництво прянощів та приправ
21. Виробництво продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів
22. Виробництво харчових продуктів, не віднесених до інших груп
23. Виробництво напоїв
24. Виробництво тютюнових виробів

Рис. 4. Обсяги використання теплоенергії галузями харчової та тютюнової промисловості у 2012 році (Гкал)

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

ощадливого використання наявних ресурсів та пошук нових ресурсів.

Особливості ресурсного забезпечення підприємств харчової промисловості полягають у необхідності врахування екологічних параметрів при виробництві продукції зі збереженням високої якості та безпечності.

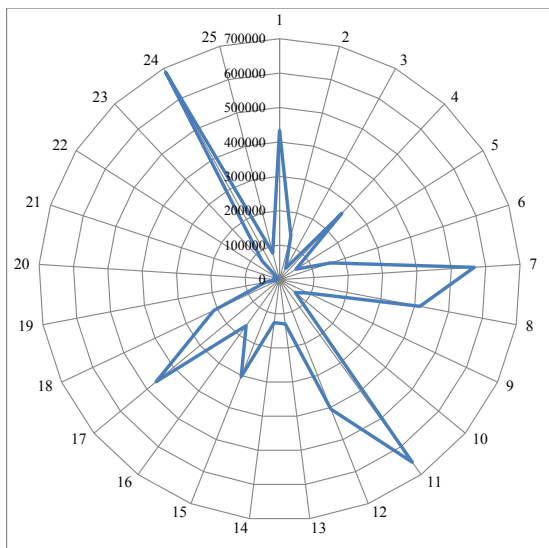
Питання екологічної чистоти продукції безпосередньо пов'язане з ресурсами, які використовує підприємство при веденні своєї діяльності. Дотримання прийнятних параметрів харчової продукції можливе за умов забезпечення екологічних нормативів на кожній стадії виробничого процесу.

Дослідження засвідчили, що найбільш поширеною є ситуація, коли виробник закуповує необхідні ресурси та згодом, на основі їх використання, реалізовує власну продукцію на конкурентному ринку. Втім достеменно відомо, що ресурси задовольняють потреби виробника опосередковано, а тому купівля того чи іншого ресурсу буде напряму залежати від того, наскільки ефективно буде використано ресурс,

що купується, іншими словами – як придбаний ресурс відобразиться на якості товару і його реалізації на ринку.

Максимально повне використання потенціалу кожної одиниці ресурсу є пріоритетним завданням управління ресурсами. За умов хибної оцінки ресурсного потенціалу зводяться нанівець перспективи отримання економічної вигоди відповідно до стратегічного плану, що є таким самим негативним явищем, як і наявність незадіяних ресурсів, що говорить про втрату альтернативних шляхів формування додаткових грошових надходжень і конкурентних переваг.

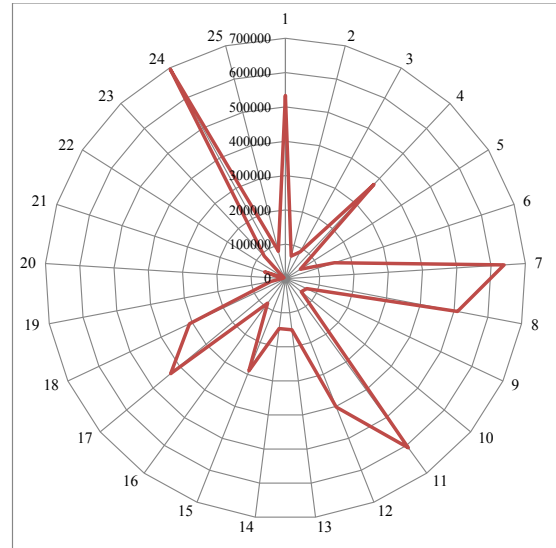
Серед низки наявних ресурсів, що розглядаються як альтернативні для використання, поступово набувають поширення альтернативні джерела енергії (АДЕ), які належать до категорії відновлювальних (АВДЕ) та дають змогу підприємству економити на витратах на енергоресурси, втілюючи при цьому мету збереження навколишнього середовища [7]. Особливо важливим дане питання є для підприємств

1. Виробництво м'яса та м'ясних продуктів
2. Виробництво м'яса
3. Виробництво м'яса свійської птиці та кролів
4. Виробництво м'ясних продуктів
5. Виробництво рибних продуктів
6. Перероблення та консервування овочів та фруктів
7. Виробництво олії та тваринних жирів
8. Виробництво нерафінованих олії та жирів
9. Виробництво рафінованих олії та жирів
10. Виробництво маргарину та аналогічних харчових жирів
11. Виробництво молочних продуктів та морозива
12. Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів
13. Виробництво готових кормів для тварин
14. Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах
15. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів
16. Виробництво сухарів, печива, пирогів і тістечок тривалого зберігання
17. Виробництво цукру
18. Виробництво какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів
19. Виробництво макаронних виробів
20. Виробництво чаю та кави
21. Виробництво прянощів та приправ
22. Виробництво продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів
23. Виробництво харчових продуктів, не віднесених до інших групувань
24. Виробництво напоїв
25. Виробництво тютюнових виробів

Рис. 5. Обсяги використання електроенергії галузями харчової та тютюнової промисловості у 2011 році (тис.кВт·г)

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

1. Виробництво м'яса та м'ясних продуктів
2. Виробництво м'яса
3. Виробництво м'яса свійської птиці та кролів
4. Виробництво м'ясних продуктів
5. Виробництво рибних продуктів
6. Перероблення та консервування овочів та фруктів
7. Виробництво олії та тваринних жирів
8. Виробництво нерафінованих олії та жирів
9. Виробництво рафінованих олії та жирів
10. Виробництво маргарину та аналогічних харчових жирів
11. Виробництво молочних продуктів та морозива
12. Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів
13. Виробництво готових кормів для тварин
14. Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах
15. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів
16. Виробництво сухарів, печива, пирогів і тістечок тривалого зберігання
17. Виробництво цукру
18. Виробництво какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів
19. Виробництво макаронних виробів
20. Виробництво чаю та кави
21. Виробництво прянощів та приправ
22. Виробництво продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів
23. Виробництво харчових продуктів, не віднесених до інших групувань
24. Виробництво напоїв
25. Виробництво тютюнових виробів

Рис. 6. Обсяги використання електроенергії галузями харчової та тютюнової промисловості у 2012 році (тис.кВт·г)

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

харчової промисловості, враховуючи сезонний характер виробництва та проблеми утилізації відходів.

Втім питання формування попиту на дані ресурси на сьогодні є складним, що зумовлене необхідністю адаптації до нових технологій, включаючи переобладнання підприємств під нові вимоги, налагодження інфраструктури [7], ситуацією із залученням інвестицій і кредитуванням фірм-новаторів, чим, власне, і викликаний низький рівень інноваційної активності і зацікавленості у пошуку якісних альтернатив у даному напрямі.

Ще одним фактором впливу на динаміку попиту на ресурси виступає зміна цін на інші ресурси (ресурси-замінники), що тягне за собою появу ефектів заміщення та обсягу. Втім ефект заміщення не матиме місця за умови зміни цін на комплементарні ресурси [8, с. 48-54].

Як результат, можна спостерігати орієнтацію у забезпеченні вітчизняних підприємств енергетичними ресурсами на освоєні і відомі ресурси, такі як газ, мазут, вугілля, замість залучення світової практики впровадження АВДЕ. Тож втілення такого досвіду носить лише поодинокий характер.

Ця проблема виникає у зв'язку із тим, що у довгостроковому періоді перед підприємствами-виробниками постає ключове питання щодо вибору такого співвідношення ресурсів, яке забезпечуватиме мінімізацію витрат з їх придбання при досягненні планового обсягу виробництва та відповідного забезпечення максимального прибутку.

За таких умов діє правило, відповідно до якого мінімізація витрат досягається за умов рівності граничних обсягів випуску у розрахунку на одиницю вартості кожного ресурсу, що співвідносяться, або для більшої точності й відповідності ринковій кон'юктурі – граничних витрат на ресурс [8, с. 48-54].

Як наслідок, прибуток суб'єкта господарювання зростатиме до тих пір, поки граничний продукт у грошовому вираженні змінного фактора виробництва буде перевищувати витрати на придбання додаткової одиниці ресурсу.

Досліджуючи практику впровадження АВДЕ можна говорити, що доцільність їх використання базується на використанні інвестиційного ресурсу на початку реалізації проекту та підтверджується значною віддачею з плином визначеного часу по окупності проекту, який хоча і залежить від масштабу проекту, але є прийнятним для втілення ідеї [9].

Маючи за основні вектори державної економічної політики саме економічне зростання країни, нарощення експортного потенціалу підприємств, забезпечення добробуту населення, і спираючись на положення мікроекономіки та практичний досвід впровадження АВДЕ, слід говорити про ведення політики активної підтримки інноваційних заходів у галузі енергозабезпечення підприємств. Таким чином, можна стверджувати, що з метою досягнення комплементарності у кореляційній залежності між впровадженням АВДЕ та максимізацією прибутку, необхідна реалізація активної цільової державної політики в інноваційно-інвестиційному та грошово-кредитному полях [10].

Втім підтримка інноваційної активності все ще залишається неналежною, а подекуди підприємства навіть стикаються з проблемою спротиву інноваційним змінам саме у галузі енергозабезпечення, що свідчить про недостатнє усвідомлення проблеми на державному та галузевому рівні.

Мотивуючи потребу у якісному підході до ведення підприємствами ресурсної політики, слід вказати

на можливість і необхідність формування динамічного ресурсного ефекту, виходячи з принципу комплементарності та мультиплікативності.

Варто зазначити, що комплементарний ресурсний ефект досягається за умови використання осяжних ресурсів, які підприємство може придбати або залучити ззовні, та виникає, коли мають місце флуктуації потреб в обсягах цих ресурсів. Дія комплементарного ефекту є обмеженою обсягами матеріальних ресурсів чи потужністю матеріальних активів [11; 12].

Зрозуміло, що за умов постійно зростаючих вимог до якості продукції та її асортиментного розширення дотримання вказаних нормативів можливе за умов безперервного оновлення основних засобів підприємства. Такі оновлення мають містити у собі інноваційну складову з акцентом на використання АВДЕ.

Варто зазначити, що у цукровій галузі виникли деякі сповільнення очікуваного розвитку АВДЕ, що ґрунтується на використанні відходів цукрового виробництва. Це пов'язано із виявленими практичним шляхом складнощами у забезпеченні процесів зброджування для виробництва енергоресурсу на базі біогазових установок. Однак проблеми утилізації відходів підприємств цукрової галузі, забезпечення охорони навколишнього природного середовища, безпечності і екологічної чистоти продукції зумовлюють потребу подальшого пошуку і активізації роботи у напрямку провадження даного виду енергоресурсів.

Крім того, варіація залучення АВДЕ залежить від конкретних умов діяльності кожного окремого підприємства, що відповідно допускає можливість використання новітніх досягнень науки і техніки у цій галузі, зокрема щодо активного залучення джерел, які базуються на використанні енергії сонця та вітру.

Висновки з проведеного дослідження. Формування ефективності діяльності підприємств цукрової галузі у сучасних умовах має базуватися на використанні інноваційних методів, підходів та технологій, які можуть підвищити конкурентоспроможність та сприятимуть дотриманню відповідних стандартів і норм. Одним із найбільш вагомих аспектів у даному контексті має виступати питання належного ресурсного забезпечення підприємств, зокрема, що стосується сировинного, фінансового та енергетичного забезпечення.

З огляду на світові тенденції та особливості функціонування цукрової галузі України, підвищення ефективності діяльності має відбуватися з подальшою актуалізацією використання АВДЕ та відповідної державної підтримки, що має стати базисом для зниження витрат діяльності і належного виконання виробничих програм.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Чи солодке життя у цукровиків України? [Електронний ресурс] // Харчовик. – 2010. – Режим доступу : <http://www.harchovyk.com/content/detail/458>.
2. Галацан Л.А. Аналіз роботи цукрових заводів галузі при переробці цукрових буряків урожаю 2012 року [Електронний ресурс]. / Л.А. Галацан. // Вісник цукровиків України. – 2012. № 12. – С. 22–23. – Режим доступу : http://sugar-journal.com.ua/custom/files/Vestnik_ua/12-2012/22-23.pdf.
3. Ход переработки сахарной свеклы урожая 2013 года [Електронний ресурс]. // Сахар Украины. – 2013. – Режим доступу : <http://www.ukrsugar.kiev.ua/news/12795>.
4. Статистичний щорічник України за 2012 рік [Електронний ресурс]. // Державна служба статистики України. – 2012. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publ1_u.htm.

5. Запольський А.К. Екологізація харчових виробництв: підручник. / А.К. Запольський, А.І. Українець. – К. : Вища школа, 2005. – 423 с.: іл.
6. Господарський кодекс України: [Кодекс України: від 16.01.2003 № 436 IV]. // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
7. Юрченко Л. Концерн RWE: Газові та вугільні електростанції – безперспективні [Електронний ресурс]. / Л. Юрченко. // Deutsche Welle. – 2011. – Режим доступу: <http://www.dw.de/dw/article/0,,15231373,00.html>.
8. Макконнэлл К.Р. Экономика: принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконнэлл, С.Л. Брю. – пер. с 14 англ. изд. – М.: Инфра-М, 2003. – ХХХVI. – 972 с.
9. Фарина О. Як заробити «зелених» на «зеленому» бізнесі [Електронний ресурс]. / О. Фарина. // KyivPost. – 2010. – Режим доступу: <http://www.kyivpost.ua/business/article/yak-zarobiti-zelenih-na-zelenomu-biznesi-6502.html>.
10. Сабадаш В.В. Тенденції сучасної ресурсної політики у забезпеченні еколого-економічної безпеки. / В.В. Сабадаш. // Механізм регулювання економіки. – 2007. – № 2. – С. 50–59.
11. Кемпбелл Э. Стратегический синергизм. / Кемпбелл Э., Саммерс Лачс. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 416 с.
12. Макаренко Л.Г. Синергетичний ефект в економіці [Електронний ресурс]. / Л.Г. Макаренко, М.С. Бритов // Проблеми системного підходу в економіці. – 2010. – № 4. – Режим доступу : http://archive.nbuu.gov.ua/e-journals/pspe/2010_4/Makarenko_410.htm.

УДК 330.341.1:339.137.22

Струніна Л.В.

*аспірант кафедри менеджменту
Національного університету харчових технологій*

ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуті складові інноваційного процесу та визначені особливості їх організації на різних підприємствах. Спираючись на дані досліджень інноваційної активності підприємств України, наведені основні обмежуючі чинники, що стають на заваді здійснення інноваційної діяльності вітчизняними підприємствами у сучасних умовах. Запропонована класифікація підприємств відповідно до функцій, виконуваних ними в інноваційному процесі, та проведений розподіл промислових підприємств України за запропонованою класифікацією. Проаналізовано кожен рівень інноваційної активності підприємства і його роль у забезпеченні конкурентоспроможності та сталого інноваційного розвитку підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інноваційний процес, класифікація, функції підприємств, рівні інноваційної активності.

Струніна Л.В. ОРГАНИЗАЦИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРОЦЕССА КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены составляющие инновационного процесса и определены особенности их организации на разных предприятиях. Опираясь на данные исследований инновационной активности предприятий Украины, приведены основные ограничивающие факторы, препятствующие осуществлению инновационной деятельности отечественными предприятиями в современных условиях. Предложена классификация предприятий в соответствии с функциями, выполняемыми ими в инновационном процессе, и проведено деление промышленных предприятий Украины по предлагаемой классификации. Проанализирован каждый уровень инновационной активности предприятия и его роль в обеспечении конкурентоспособности и устойчивого инновационного развития предприятия.

Ключевые слова: конкурентоспособность, инновационный процесс, классификация, функции предприятий, уровни инновационной активности.

Strunina L.V. THE ORGANIZATION OF INNOVATIVE PROCESS AS A FACTOR OF ENSURING AN ENTERPRISE'S COMPETITIVENESS

In the article there are described components of an innovative process and identified characteristics of their organization in various companies. There are defined main limiting factors affecting the implementation of innovative activity by domestic enterprises in modern conditions, based on data from research of Ukrainian enterprises' innovative activeness. It is proposed a classification of enterprises according to their functions in the innovative process and carried out the division of Ukrainian industrial enterprises by the classification. It is analyzed every level of enterprise's innovative activeness and its role in ensuring the competitiveness and sustainable innovative development of the company.

Keywords: competitiveness, innovative process, classification, companies' functions, levels of innovative activeness.

Постановка проблеми. Інноваційна спрямованість стає основним вектором діяльності підприємств, що бажають активно розвиватися в умовах сьогодення. Різноманітність інновацій (відповідно до новизни на ринку, сфер застосування, результативності і т.д.) потребує проведення всебічного аналізу їхньої ефективності, який дозволить зробити висновок про доцільність їх впровадження. У той же час наявність великої кількості факторів, що впливають на діяльність підприємства, змушує його проводити аналіз не тільки впроваджуваних інновацій, а й середовища, у якому воно функціонує.

Однією з перешкод, що можуть стати на заваді успішної реалізації стратегії розвитку підприємства,

є конкуренти з їхніми існуючими перевагами та інноваційним потенціалом. Дослідження сприятливих та несприятливих факторів середовища повинне включати аналіз діяльності підприємства з позиції забезпечення зростання або підтримки його конкурентних позицій на ринку шляхом здійснення ним інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організація інноваційного процесу є предметом досліджень учених О.О. Карпіщенко [1], С.О. Левицька та О.О. Левицька [2], Т.О. Скрипка [3], П.С. Харів [4], І.В. Федулова [5], Н.П. Іващенко та С.А. Денисова [6], Р. МакГрет [7] та ін.